

**Derde Raad van Advies
Specialisatie en profilering waddenzeehavens**

**6 december 2011
Hoop op d'Swarte Walvis Zaandam**

Inhoud

Raad van Advies Specialisatie en profilering waddenzeehavens.....	1
1 Ambitie voor een robuust programma Waddenfonds voor de zeehavens	1
2 Nichemarkten	2
3 Milieuopties	2
4 Baggeren	3
5 Natuuropties en 6 Unesco-havens.....	4
7 Leren van elkaar.....	4
8 Arbeidsmarkt en scholing	4
9 Reflectie en 10 Het vervolgtraject	5
Bijlage 1 Deelnemers aan de Raad van Advies 6 december 2011.....	6

Raad van Advies Specialisatie en profilering waddenzeehavens

Op 6 december 2011 kwam de Raad van Advies bijeen in Zaandam. Onder het voorzitterschap van Tineke Netelenbos en aan de hand van een gespreksnotitie besprak de Raad de samenvattende Koersnotitie van 25 november. Paul Scheffer, burgemeester van de gemeente Harlingen, gaf als regisseur van de RCW een terugblik op projectverloop toe nu toe.

1 Ambitie voor een robuust programma Waddenfonds voor de zeehavens

De brief aan de minster van I en M waartoe de Raad op 2 februari jl. besloot, werd goed ontvangen. Het daarop volgende contact resulteerde in een uitnodiging aan Tineke Netelenbos om op de Waddentoogdag van 14 september in Harlingen een discussietafel Waddenzeehavens te leiden. Inhoudelijk is de discussie prima verlopen en er was brede steun voor de keuzes van de Raad. Op de Toogdag sloten rijk en provincies een bestuursakkoord over de decentralisatie van het Waddenfonds. Namens de provincies ondersteunde gedeputeerde Schokker de gedachte een programma waddenzeehavens voor het Waddenfonds te ontwikkelen. Het fonds is bedoeld voor de gemeenten die Waddenzee binnen hun grenzen hebben, maar op het vlak van energie loopt het werkingsgebied in Noord-Holland door tot de lijn Hoorn – Heerhugowaard en vallen de gehele provincie Fryslân en Groningen eronder.

- Op het thema energie moet de combinatie met de waddenzeehavens leidend zijn. In het contact met de drie provincies zal het project Specialisatie en profilering waddenzeehavens de combinatie van 50% economie en 50% ecologie benadrukken en daarbij energie en havenontwikkeling als integraal project voordragen.
- De provincies moeten voor het eind van het jaar met richtlijnen komen. Houd daarom goed in de gaten of onze aanvraag daar bij aansluit. Stel een meerjarig programma op met concrete plannen, en dien dat in als gezamenlijke havens plus havengemeenten. Neem het voortouw, anticipeer en leg je breed gedragen ideeën duidelijk vast. Door die nu al te concretiseren voorkom je dat ook de financiering van lopende en ‘normale’ projecten op het Waddenfonds wordt verhaald.

Bart Kuipers geeft een korte reflectie op de koersnotitie. Hij onderstreept de gekozen koers en het doorlopen proces. Daarbij adviseert hij om vol op de topsectoren in te zetten. Daarna stelt de voorzitter de Koersnotitie als geheel aan de orde.

De Raad van Advies onderschrijft met enthousiasme de Koersnotitie, en trekt aan de hand van de gespreksnotitie de hierna genoemde conclusies.

2 Nichemarkten

De in de Koersnotitie aangegeven voorstellen uit de werkateliers worden door de ontwikkelingsmaatschappijen en bedrijvenverenigingen enthousiast ontvangen en breed gedragen. Ze worden nu – met Syntens als voortrekker – verder uitgewerkt.

- Met de term ‘nichemarkten’ loop je het risico van een Calimero-connotatie. De term klopt weliswaar, maar feitelijk wil je voor die haven de specialisatie aanduiden, die aansluit bij de geldende ‘topsectoren’. Verhelder dat in de communicatie naar buiten. De hier bedoelde niches (op het gebied van schoon water, energie, logistiek, *bio-based* chemie en agro business) spelen naadloos in op de landelijke ‘topsectoren’ waarop de overheid zich met bedrijfsleven en kennisinstellingen concentreert.
- Neem de vier havens samen mee in een integraal programma voor het Waddenfonds, en zorg daarbij dat de topsectoren daar (de niches, specialisaties) de insteek vormen.
- Sluit aan bij de toetsingscriteria: als haven moet je gewoon topsectoren faciliteren om uit het fonds te kunnen putten. Het onderdeel ‘energie’ wordt door Syntens voortvarend opgepakt, maar wie gaat de *bio-based economy* en de logistiek trekken?

De Raad van Advies ondersteunt de gemaakte keuzen en de voorgestelde opzet waarin bedrijvenverenigingen en ontwikkelingsmaatschappijen meewerken. Hoewel de term ‘nichemarkten’ in economisch opzicht een goede benadering is, zul je in de profilering vol moeten inzetten op het begrip ‘topsectoren’. De kern van de innovaties in de zeehavens – energie, chemie, logistiek en agro business (*biobased economy* valt onder de topsector Tuinbouw & uitgangsmaterialen) – sluiten daar uitstekend bij aan. **De Raad** beveelt aan dat de waddenzeehavens blijven investeren in de samenwerking met deze partners en de profilering met hen voortzetten.

3 Milieuopties

Bij dit punt komt de insteek aan de orde van de Waddenvereniging en andere betrokken NB-organisaties. De focus ligt op vertroebeling en de vraag welke factoren daarop van invloed zijn. Om daar meer duidelijkheid over te krijgen, zijn er langlopende metingen nodig. Voor de Eems geldt dat het onderwerp vertroebeling internationaal ligt en uitsluitend in samenwerking met Duitsland is op te pakken. Voor het offshore windpark bij Borkum wordt de stroomverbinding door de geul met de vaste wal verbonden. Die route is lastig vanwege de sterke stroming, maar netbeheerder Tennet zou die aanlanding met minder risico door het platengebied kunnen laten lopen.

- vertroebeling is in het verleden weinig adequaat gemeten en voor zover er in de Waddenzee andere continue metingen plaatsvinden, zijn deze slecht afgestemd en gecoördineerd. Bij partijen die infrastructurele projecten uitvoeren en ook

moeten meten, is weinig bereidheid om extra bij te dragen in de kosten van onderzoek aan vertroebeling. Meer kennis op dit gebied is echter noodzakelijk.

- Gegeven dat het project de steun of medewerking wil krijgen van de milieubeweging, is het van belang dat de Duitsers de vertroebeling op de rivier tegen gaan. Mogelijk zijn tussen beide staten de wensen en weerstanden zodanig te verbinden, dat gelijktijdig meerdere doelen bereikt kunnen worden. Als de situatie dat vraagt, is de Raad bereid om hierover een brief op te stellen aan de Minister.
- De NB-organisaties participeren in programma Naar een Rijke Waddenzee. De plannen voor specialisatie en profilering waddenzeehavens zijn met hen al afgestemd. Als je een coalitie met de natuurbescherming sluit, doe dat dan in samenwerking met het bevoegd gezag. Maak alles openbaar, voer een neutrale coördinatie en houd de NB-organisaties bij het proces. Schets de procedure, geef je argumenten aan. Laat de NB-organisaties vrijelijk in alles meegaan en laat open dat iedereen op enig moment bezwaar mag aantekenen tegen bepaalde plannen.

Een kort punt van discussie vormde de vraag of ontmantelen van olie- en gasplatforms wel onder de milieudoelstellingen valt. Het antwoord is ja, want het gaat om de supplyfunctie. Uitgewerkte platforms vormen een milieuprobleem dat om gespecialiseerde oplossingen vraagt. Den Helder specialiseerde zich in de supplyfunctie en beschikt over de kennisinstututen. Ontmantelen is kostbaar en daarom wordt nu ook gezocht naar alternatieve toepassingen van de platforms. Overweeg een andere formulering te vinden voor de term 'ontmantelen olie- en gasplatforms' om de associatie met 'sloopschepen op de kust' te voorkomen.

4 Baggeren

Martin Scholten (Imares-WUR) geeft een toelichting op het lopende project *building with nature*. Na het eerste programma wil het consortium een volgende ronde, waarin ze graag de waddenzeehavens meenemen als een internationale businesscase voor economie in estuaria. Juist de Unesco-status van het Waddengebied maakt deze case zo belangrijk: als het in dit gebied kan, kun je estuaria in de hele wereld aan. De benodigde financiering zal voor 40% uit het gebied moeten komen, waarna het consortium het budget met 60% aanvult.

- Voor de initiatiefnemers die het geld moeten opbrengen is het te zien als een investering in kennisontwikkeling. Het programma Naar een Rijke Waddenzee staat volledig achter dit initiatief en het kan bijvoorbeeld aantakken bij havenontwikkeling Den Helder en Marconi Delfzijl. Het aanpakken van de slibproblematiek biedt voor *building with nature* een uitstekend kristallisatiepunt, bijvoorbeeld bij Harlingen, maar ook voor de eerder besproken situatie van de Eems als estuarium.
- De Raad van Advies ondersteunt de oogmerken en aanpak van *building with nature* volledig. Het onderwerp wordt in het projectkader opgepakt en verder uitgewerkt.

5 Natuuropties en 6 Unesco-havens

- Het begrip ‘tijdelijke natuur’ vraagt om afbakening. Let op dat de afspraken zodanig zijn dat je niet met de Natuurwetgeving in de problemen komt.
- Pas op dat je, bij een beroep op het Waddenfonds, niet voor de voeten loopt van andere (niet genoemde) waddenzeehavens als Den Oever, Lauwersoog en die op de waddeneilanden. Deze havens zijn niet meegenomen in het proces, maar je kunt ze wel meenemen in de aanbevelingen, bijvoorbeeld op het gebied van LNG en bij *building with nature*.

De Raad van Advies pleit ervoor om de uitgestoken hand van natuurbescherming en het programma Naar een Rijke Waddenzee aan te nemen. De Raad is zeer gecharmeerd van het voorstel van *building with nature*, om de waddenzeehavens als voorbeeldproject te kiezen. Een partnerschap met *building with nature* zal zeker helpen om gezamenlijk op te kunnen trekken. *Building with nature* is onderdeel van de topsector Water.

7 Leren van elkaar

Wouter Slob geeft aan dat hij samenwerken en Leren van elkaar wil beginnen rond LNG.

Harlingen heeft het eerste initiatief genomen om het onderdeel Leren van elkaar op te pakken en wil dit koppelen aan een inhoudelijk thema: de toepassing van LNG. Het moet niet bij één bijeenkomst blijven. **De Raad van Advies** beveelt aan nog enige aandacht te besteden aan de organisatorische uitwerking.

8 Arbeidsmarkt en scholing

Het havenbedrijfsleven spreekt zijn zorg uit over het vinden van voldoende gekwalificeerd personeel. Het wordt in de komende jaren een zeer groot probleem. Op het gebied van energie is goede samenwerking met ROC's, maar ook met hbo-opleidingen en Universiteiten. Op de meest uiteenlopende energithema's wordt onderwijsinhoud aangeboden. Niet de haven op zich is het bindende element, maar de veelheid van beroepen die er denkbaar zijn en de specialismen die je er nodig hebt. HRM is van groot belang, net als de beeldvorming. De klassieke stuwadoorsarbeid die men gewoonlijk met de haven associeert bestaat in de praktijk nauwelijks.

- Doe wat aan de beeldvorming. Schrijf in algemene termen wat op over het werk in een moderne haven. Inventariseer de thema's en vacatures die ontstaan door de vergrijzing en zorg dat je opleiding en scholing kunt bieden. Communiceer met welke competenties men in de haven terecht kan. *Maritime Campus Netherlands* (MCN) organiseerde tot tweemaal toe een werkatelier, maar het traject Arbeids-

markt en scholing vindt onvoldoende aansluiting bij de vlag 'waddenzeehavens'. MCN is juist succesvol aan de hand van concrete thema's, waarin ze per situatie haar samenwerkingspartners kiest.

De Raad van Advies acht arbeidsmarkt en scholing factoren van evident belang, ook omdat bedrijven er bij hun vestigingskeuze op selecteren. Landelijk regionaal wordt dit thema samen met bedrijven opgepakt. Naast landelijke en regionale initiatieven boekt men ook succes per sector, zoals in chemie, scheepsbouw en offshore. Deze lijnen moeten andere partijen met kracht doorzetten. Het brede thema 'waddenzeehavens' is daarvoor niet bindend genoeg.

9 Reflectie en 10 Het vervolgtraject

Dit is de laatste bijeenkomst van de Raad van Advies en het zou zonde zijn als er geen vervolg op komt.

- De huidige stand van het project Specialisatie en profilering waddenzeehavens verdient een verzorgd boekwerkje dat kan worden aangeboden aan de RCW.
- Formuleer met de havens en betrokken partners een gestructureerde opzet om tot een Waddenfondprogramma zeehavens te komen.
- De havens / bestuurlijke portefeuillhouders zullen nu in eerste instantie het initiatief moeten oppakken.

Er moet een overlegplatform komen. Een aantal leden adviseert om niet direct te rekenen op de Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens (RCNZ). Over uiterlijk een half jaar moet er bij het Waddenfonds een uitgewerkt voorstel liggen, dus houd zelf het initiatief. Zet voor die periode op korte termijn een tijdpad uit met concrete tussendoelen.

De havens willen aan het initiatief deelnemen om de (organisatorische) uitwerking van het project Specialisatie en profilering waddenzeehavens langs de lijnen van de koersnotitie voort te zetten. De projectleider neemt op korte termijn initiatief met de havens en betrokkenen van nichemarkten en natuuropties.

De Raad van Advies beveelt aan ook de andere waddenzeehavens bij het verdere traject te betrekken. Voordat het doorwerkingsdebat plaatsvindt, maken de havens een organisatorische opzet voor een programma Specialisatie en profilering waddenzeehavens, en als onderdeel daarvan ook een *bidbook* voor het Waddenfonds. Alle andere partners worden langs de inhoudelijke pijlers op een geheel open wijze bij het proces betrokken.

Tineke Netelenbos (voorzitter)	voorzitter Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders
Arjen Bosch (projectleiding)	directeur de Coulissen
Paul Scheffer	regisseur Economie RCW, burgemeester Harlingen
Marijke van Beek	burgemeester Eemsmond
Janika Horvath	regionaal informatiemanager Syntens N-Nederland
Edward Stulp	wethouder Delfzijl
Leo Kramer	directeur Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord
Maria le Roy	wethouder Harlingen
Bart Kuipers	haveneconoom Erasmus Universiteit Rotterdam
Harm Post	directeur Groningen Seaports
Martin Scholten	directeur Imares en Animal Science Group WUR
Wouter Slob	gemeentesecretaris Harlingen
Jaap Jelle Feenstra	hoofd public affairs Havenbedrijf Rotterdam
Brugt Hoogland	directeur projecten Den Helder
Gerrit van Werven	directeur Energy Valley
